

Sygn. akt I C 99/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Przemysław Jagosz

Protokolant sekr. sąd. Joanna Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2021 r., w O., na rozprawie,

sprawy z powództwa **Syndyka Masy Upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W.**

przeciwko **M. G.**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1 245 196,61 (jeden milion dwieście czterdzieści pięć tysięcy sto dziewięćdziesiąt sześć 61/100) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia 1.10.2019 r. do dnia zapłaty

i oddala powództwo w dalej idącym zakresie;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 11 278 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

III. nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie niewiszczone w części koszty sądowe w łącznej kwocie 69 808 zł, w tym:

a) **od pozwanej - w kwocie 57 940,64 zł,**

b) **od powoda z roszczenia zasądzonego w pkt. I - w kwocie 11 867,36 zł.**

Sygn. akt I C 99/21

UZASADNIENIE

Powód żądał od pozwanej kwoty 1 496 141,52 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1.10.2019 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazał, że jest w posiadaniu weksla własnego wystawionego pierwotnie in blanco przez pozwaną na zabezpieczenie spłaty zobowiązań wynikających z umowy kredytu łączącej strony. Pozwana nie wywiązywała się z umowy, wobec czego powód wypowiedział ją pismem z dnia 10.02.2016 r. Po upływie okresu wypowiedzenia pozwana nadal nie spłaciła zobowiązania i dlatego powód wypełnił weksel kwotą zadłużenia, opatrując go datą płatności na 30.09.2019 r., o czym zawiadomił pozwaną pismem z dnia 6.09.2019 r. i wezwał ją do wykupu weksla. Ponieważ pozwana nie wykonała tego zobowiązania, powód wytoczył powództwo w niniejszej sprawie.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazała, że:

- a) weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem, gdyż wypowiedzenie umowy kredytowej łączącej strony nie było skuteczne,
- b) wypowiedzenie umowy nie było natomiast skuteczne, gdyż nie zostało poprzedzone wymaganym przez art. 75c ustawy Prawo bankowe poinformowaniem pozwanej o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia;
- c) roszczenie objęte wekslem jest przedawnione.

W świetle twierdzeń stron oraz niekwestionowanych przez nie dokumentów za wykazane należało uznać, że:

1. Powód i pozwana w dniu 19.03.2014 r. zawarli umowę kredytu zabezpieczonego hipoteką, zgodnie z którą powód udzielił pozwanej kredytu w kwocie 980 000 zł.
2. Pozwana zawierała umowę jako konsument, gdyż zgodnie z jej treścią oraz regulaminem udzielania kredytów kwota kredytu była przeznaczona na cel mieszkaniowy pozwanej, która jednocześnie była członkiem powoda (spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej) – por. § 3 i 11 regulaminu oraz § 1.2 umowy.
3. Kredyt miał być spłacany do 17.03.2024 r. (10 lat) w ratach miesięcznych określonych w harmonogramie stanowiącym załącznik do umowy, przy czym pierwsza rata (obejmująca odsetki) miała być płatna w terminie do 17.07.2014 r. (§ 4 umowy i harmonogram k. 29 i nast., k. 38 i nast.)
4. Zabezpieczeniem wykonania umowy był m.in. weksel in blanco wystawiony przez pozwaną.
5. Zgodnie z porozumieniem wekslowym zawartym w § 9 pkt 9 umowy powód mógł wypełnić weksel w przypadku nieterminowej spłaty kredytu, w tym opatrzyć go datą i miejscem płatności do sumy odpowiadającej zadłużeniu (niespłaconej kwoty kredytu wraz z odsetkami i innymi należnościami) – por. k. 31.
6. Zgodnie z § 12 umowy, w przypadku niezapłacenia pełnych rat za co najmniej dwa okresy płatności, po uprzednim wezwaniu do spłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania, powód miał prawo do wypowiedzenia umowy.
7. Kwota kredytu została wypłacona pozwanej w całości (k. 44-45).
8. Pozwana od początku opóźniała się ze spłatą rat kredytu, a przestała je spłacać po wrześniu 2014 r., wobec czego powód wysyłał wezwania do zapłaty.
9. Pismem z dnia 29.10.2015 r. wezwano m.in. do zapłaty zaległego kapitału w wysokości 58 535,95 zł w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania, uprzedzając o możliwości wypowiedzenia umowy (k. 56)
10. Wezwanie zostało ponowione pismem z dnia 15.12.2015 r., ze wskazaniem, że kwota zadłużenia z tytułu spłaty samego kapitału kredytu wynosi już 65 443,06 zł.
11. W dniu 27.11.2015 r. zaczęły obowiązywać przepisy art. 75c ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe oraz art. 12 ustawy z dnia 25.09.2015 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe, według których m.in. powód miał w terminie 30 dni, a zatem do dnia 27.12.2015 r., dostosować swoją działalność do następujących wymogów:
 - a) wezwania kredytobiorcy w przypadku opóźnienia ze spłatą do dokonania spłaty z wyznaczeniem terminu nie krótszego niż 14 dni roboczych, z jednoczesną informacją o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia (art. 75c ust. 1 i 2 pr. bank.),
 - b) umożliwienia restrukturyzacji na wniosek kredytobiorcy, jeżeli byłaby uzasadniona dokonana przez kredytodawcę oceny sytuacji finansowej i gospodarczej kredytobiorcy (art. 75c ust.3 pr. bank).

12. Pismem z dnia 10.02.2016 r. powód wypowiedział umowę z trzydziestodniowym okresem wypowiedzenia (k. 64 i nast.).

13. Pismem z dnia 6.09.2019 r. powód zawiadomił pozwaną o tym, że **w dniu 6.09.2019 r. wypełnił** weksel wystawiony przy zawieraniu umowy na kwotę 1 496 141,52 zł (sumą objętą pozwem) z datą płatności na dzień 30.09.2019 r.

14. Zgodnie z wyjaśnieniem powoda suma wekslowa obejmowała raty spłaty kapitału i raty odsetkowe, których termin płatności przypadał przed 1.01.2016 r. oraz odsetki karne za zwłokę w płatności i opłaty windykacyjne naliczone za okres do 31.12.2015 r., przy czym raty spłaty dotyczyły łącznie kwoty 220 912,55 zł, a odsetki karne i opłaty – 30 032,36 zł.

Mając na uwadze takie ustalenia Sąd zważył, co następuje:

1. Weksel, na który powoływał się powód, miał charakter weksla niezupełnego w chwili wystawienia (in blanco), a został wystawiony na zabezpieczenie spłaty zobowiązań pozwanej z umowy kredytu – zgodnie z treścią jej § 9 pkt 9.

2. Weksel taki powinien być zatem wypełniony zgodnie z porozumieniem i z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa.

3. Nie ulegało wątpliwości, że już w dacie pierwszego wezwania do zapłaty wystosowanego w dniu 29.10.2015 r. pozwana zalegała ze spłatą pełnych rat kredytu za co najmniej dwa okresy płatności (każda rata miała wynosić 15 587,65 zł – por. harmonogram k. 38, a kwota zadłużenia z tytułu samego kapitału przekroczyła 58 000 zł), a zaległość ta zwiększyła się do dnia kolejnego wezwania datowanego na 15.12.2015 r.

4. Zgodnie z umową upoważniało to powoda do wypowiedzenia umowy, jak również do wypełnienia weksla na kwotę niespłaconych do tej daty należności, które stawały się wymagalne w całości po 30 dniach od otrzymania wypowiedzenia.

5. Nie ulega też wątpliwości, że w związku z wejściem w życie art. 75c pr. bank. powód powinien dostosować swoją działalność do wymagań tego przepisu do dnia 27.12.2015 r. Oznacza to, że najpóźniej od dnia 28.12.2015 r. w przypadku opóźnienia ze spłatą zobowiązań kredytobiorcy powód powinien wzywać go do spłaty zaległości w terminie nie krótszym niż 14 dni i informować o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację, a gdyby taki wniosek został złożony – umożliwić taką restrukturyzację, o ile byłoby to uzasadnione oceną sytuacji kredytobiorcy.

6. W powoływanym przez strony dawniejszym orzecznictwie sądowym wskazywało się, że dokonanie wypowiedzenia bez zachowania powyższych wymagań jest nieważne lub bezskuteczne. Z nowszych orzeczeń (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 30.06.2021 r. w sprawie V CSK 257/20 i powołane tam orzecznictwo) wynika jednoznacznie – i taki jest również pogląd sądu w składzie rozpoznającym sprawę niniejszą - że takie zachowanie może być kwalifikowane jako nadużycie prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 Kodeksu cywilnego (k.c.) i prowadzić do uznania czynności wypowiedzenia za bezskuteczną.

7. Na gruncie ustaleń poczynionych w niniejszej sprawie należy jednak przyjąć, że wypowiedzenie umowy dokonane przez powoda było skuteczne i w żaden sposób nie stanowiło naruszenia prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 k.c., a przynajmniej okoliczności o tym świadczących nie wykazała powołująca się na to strona pozwana.

8. Dostrzec wszakże trzeba, że wypowiedzenie umowy zostało poprzedzone dwukrotnymi wezwaniami do spłaty zaległości, wystosowanymi w terminach, które łącznie dawały pozwanej na ich spłatę czas dłuższy niż 14 dni roboczych wymaganych w art. 75c pr. bank. (wypowiedzenie nastąpiło po 3 miesiącach od daty pierwszego wezwania i dawało dodatkowy termin 30 dni, w trakcie których pozwana mogła spłacić zadłużenie, co skutkowałoby powrotem do pierwotnego planu spłaty, czyli faktycznie anulowaniem wypowiedzenia – por. akapit siódmy wypowiedzenia k. 64).

9. Bez wątpienia wypowiedzenie umowy nie zostało poprzedzone poinformowaniem pozwanej o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację (co powinno być uczynione po upływie okresu dostosowawczego wynikającego z art. 12 ustawy zmieniającej prawo bankowe, tj. po 27.12.2015 r.). Pozwana nie próbowała jednak wykazać, że dysponując taką informacją, skorzystałaby z tej możliwości, a co więcej, że mogłaby realnie liczyć na pozytywną ocenę swojej sytuacji finansowej i gospodarczej przez powoda i uwzględnienie wniosku o restrukturyzację. Fakt, że po dacie wezwań nie dokonywała żadnych spłat (wystarczy porównać dane o narastaniu wysokości zaległości w wezwaniach i wypowiedzeniu) i nie podjęła ich również po dacie zawiadomienia o wypełnieniu weksla i wezwaniu do jego zapłaty, świadczy raczej o tym, że jej sytuacja nie była na tyle korzystna, by uzasadniać ewentualną restrukturyzację zadłużenia. Trudno zatem uznać, aby brak udzielenia jej informacji o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację mógł realnie wpływać na ocenę skuteczności wypowiedzenia. W szczególności nie prowadzi do wniosku, że dokonując tej czynności powód naruszał zasady współzycia społecznego lub korzystał ze swojego uprawnienia w sposób niezgodny z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem, pozbawiając się w ten sposób ochrony prawnej.

10. Należy zatem uznać, że wypowiedzenie umowy było ważne i skuteczne, gdyż nie ulegało wątpliwości, że były również spełnione jego przesłanki wynikające z § 12 umowy.

11. W tym stanie rzeczy, w każdym czasie po upływie terminu wypowiedzenia, powód mógł też wypełnić weksel in blanco na sumę odpowiadającą wymagalnemu i niespłaconemu zadłużeniu pozwanej z wypowiedzianej umowy, w części, która w dacie wypełnienia weksla nie była przedawniona.

12. W orzecznictwie sądowym jednolicie przyjmuje się, że „w świetle art. 10 prawa wekslowego weksel in blanco może być wypełniony jedynie zgodnie z upoważnieniem osoby na nim podpisanej, a wykładnia tego upoważnienia (deklaracji wekslowej) odbywa się na zasadach ogólnych art. 65 k.c., które, ze względu na ścisłą więź istniejącą pomiędzy zobowiązaniem wekslowym, a zobowiązaniem zabezpieczonym wekslem in blanco, prowadzą do wniosku, iż treścią upoważnienia objęte jest jedynie uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. Wypełnienie weksla po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego jest zatem wypełnieniem weksla niezgodnie z deklaracją wekslową i osoba podpisana na wekslu może podnieść taki zarzut w ramach zarzutów przewidzianych w art. 10 prawa wekslowego wskazując, że z tego względu jej **zobowiązanie wekslowe** nie powstało” (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 23.03.2018 r. w sprawie II CSK 370/17, uzasadnienie wyroku SA w Poznaniu z dnia 26.06.2016 r. w sprawie I ACa 90/16 i przytoczone tam wcześniejsze orzecznictwo SN).

13. Co więcej, zgodnie z art. 117 § 2¹ k.c., po upływie terminu przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi.

14. Przepis art. 117 § 2¹ k.c. jest przepisem prawa materialnego, który sąd musi wziąć pod uwagę z urzędu. W konsekwencji, ustalenie, że suma, którą uzupełniono weksel in blanco, obejmuje roszczenia przeciwko konsumentowi, które są chociażby częściowo przedawnione, obliguje sąd do przyjęcia, że w takim zakresie wypełnienie weksla nastąpiło niezgodnie z prawem i deklaracją wekslową.

15. Jak wskazano wyżej, w stosunku prawnym z powodem pozwana występowała jako konsument. Roszczenie powoda o spłatę zadłużenia kredytowego, z uwagi na prowadzoną przez niego działalność gospodarczą oraz okresowy charakter odsetek, zgodnie z art. 118 k.c. (po nowelizacji, która weszła w życie w dniu 9.07.2018 r. i znajduje zastosowanie do roszczeń nieprzedawnionych do tej daty z mocy art. 5 ust. 4 noweli, gdyż pozwana w stosunku prawnym z powodem występowała jako konsument) przedawnia się z upływem trzech lat od daty, w której stało się wymagalne, nie wcześniej jednak niż z końcem ostatniego dnia kalendarzowego roku, w którym ten termin upływa.

16. Oznacza to, że roszczenia powoda o zapłatę rat zadłużenia kredytowego, których termin płatności przypadła do 31.12.2015 r., przedawniały się najpóźniej z dniem 31.12.2018 r.

17. Po 31.12.2018 r. powód mógł zatem wypełnić weksel wyłącznie na kwotę zobowiązań nieprzedawnionych do tej daty, czyli tych, których termin płatności przypadał po 31.12.2015 r.

18. Nie zmienia tego okoliczność, że do wypowiedzenia umowy doszło po 31.12.2015 r., gdyż wypowiedzenie takie postawiło w stan wymagalności jedynie te raty, których termin spłaty przypadał po dacie wypowiedzenia. **Wypowiedzenie nie mogło** natomiast **zmienić** terminu wymagalności rat, których termin spłaty przypadał wcześniej. Termin wymagalności tych rat wynikał bowiem z umowy i nie zależał od podjęcia żadnych czynności, co oznacza, że zgodnie z art. 120 k.c., początek biegu terminu ich przedawnienia liczyć należy od daty, w których miały być spłacone, gdyż w tej dacie stawały się wymagalne. Tym samym wypowiedzenie umowy nie mogło w żaden sposób wpłynąć na rozpoczęty już bieg terminu przedawnienia należności wcześniejszych i wymagalnych przed datą wypowiedzenia.

19. Wyżej wskazano, że weksel został wypełniony w dniu **6.09.2019 r.** Na datę wypełnienia weksla za przedawnione uznać należało zatem kwoty rat i odsetek karnych, których termin wymagalności przypadał do 31.12.2015 r. (przedawniały się najpóźniej z dniem 31.12.2018 r.), a była to łącznie kwota 250 944,91 zł (raty spłaty – 220 912,55 zł, odsetki karne i opłaty windykacyjne – 5 974,17 zł).

20. Skoro ujęto ją w wekslu wypełnionym już po upływie terminu przedawnienia roszczenia w tej części, należy uznać, że w tym zakresie weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem.

21. Nie zmienia tego okoliczność, że roszczenie z weksla przedawnia się z terminem z prawa wekslowego,

22. Ten termin przedawnienia dotyczy bowiem tylko roszczenia wekslowego, czyli z weksla w zakresie, w jakim zostałby wypełniony prawidłowo.

23. Zważywszy, że zgodnie z cytowanym już art. 117 § 2¹ k.c. nie można domagać się zaspokojenia przedawnionego roszczenia przeciwko konsumentowi, a jednocześnie nie wskazano żadnych okoliczności, które mogłyby przemawiać za nieuwzględnieniem upływu terminu przedawnienia na podstawie art. 117¹ k.c., powód nie mógł zatem skutecznie, zwłaszcza z powołaniem się na weksel, domagać się zapłaty przedawnionych rat kapitału i odsetek oraz innych opłat w kwocie łącznej **250 944,91 zł.**

24. Z tych przyczyn, na podstawie art. 101 w związku z art. 10 prawa wekslowego i przy zastosowaniu art. 117 § 2¹ oraz art. 118 k.c., żądanie pozwu należało uwzględnić do kwoty **1 245 196,61 zł** (różnicy między kwotą żadaną pozwem i kwotą roszczeń przedawnionych w dacie wypełnienia weksla), wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, liczoną od dnia następnego po dniu płatności weksla (art. 481 § 1 i 2 k.c.).

25. W takim właśnie zakresie powództwo uwzględniono w pkt. I sentencji wyroku, oddalając je w pozostałej części.

KOSZTY PROCESU

26. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu jego kosztów na rzecz strony wygrywającej. Zasada ta doznaje modyfikacji w art. 100 k.p.c., w myśl którego w przypadku częściowego uwzględnienia żądań stron, koszty zostają rozdzielone proporcjonalnie do wyniku procesu.

27. Żądanie powoda uwzględniono w zaokrągleniu w 83%, co oznacza, że koszty procesu powinny być stosunkowo rozdzielone.

28. Po stronie powoda koszty procesu obejmowały część opłaty od pozwu w kwocie 5 000 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata) w stawce 10 800 zł, wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

29. Oznacza to, że koszty te po stronie powoda były zasadne do kwoty 13 114 zł (w zaokrągleniu 83% z 15 800 zł).

30. Po stronie pozwanej koszty procesu obejmowały wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce 10 800 zł, wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych i należało je uznać za zasadne do kwoty 1 836 zł (17% z 10 800 zł).

31. Różnica tych kosztów w kwocie 11 278 zł wypada na korzyść powoda, wobec czego taką kwotę zasądzono na jego rzecz od pozwanej z ustawowymi odsetkami za opóźnienie (pkt II sentencji wyroku).

KOSZTY SĄDOWE

32. O nieuiszczonych kosztach sądowych, obejmujących brakującą część opłaty od pozwu, od której powód został wstępnie zwolniony (69 808 zł – 5% wartości przedmiotu sporu minus 5 000 zł uiszczone przez powoda), orzeczono zgodnie z art. 113 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 100 k.p.c., czyli odpowiednio do wyniku procesu, który powód wygrał w 83%. W konsekwencji od pozwanego nakazano ściągnąć 83% brakującej kwoty, a od powoda z zasądzonego na jego rzecz roszczenia - 17% (pkt III sentencji wyroku).